

NY NASJONAL INKUBASJONSSATSING

2012-2022

Programbeskrivelse

BAKGRUNN

Næringslivet vi skal leve av “etter oljen” må skapes nå. Nordic Entrepreneurship Monitor viser at det i Norge er mange gründere, men altfor få nystartede bedrifter som blir vekstbedrifter. Nasjonale og internasjonale evalueringer og studier viser at bedrifter som har vært i en inkubator vokser hurtigere og er mer levedyktige enn gjennomsnittet av nystartede bedrifter. **Mer inkubasjon vil gi flere vekstbedrifter også i Norge.**

Inkubasjon er en metode hvor lovende gründerideer eller -selskap får tilgang til et etablert og strukturert miljø for lettere å nå sitt potensial. Inkubatorene tilbyr profesjonell forretningsutviklingskompetanse og nettverk i tillegg til et fysisk miljø hvor bedriftene kan lære av hverandre og dra nytte av samlokalisering. Gjennom inkubasjon søker man å øke andelen levedyktige nystartede bedrifter gjennom kompetanse, kapital, nettverk og eierskap. En inkubator er en enhet som driver inkubasjon. Denne kan enten være organisert som et eget AS eller som en avdeling i et Innovasjonsselskap.

SIVA har utviklet og fått gjennomslag for en ny inkubasjonssatsing fra 2012. Denne finansieres av Nærings- og handelsdepartementet, Kommunal- og regionaldepartementet og Landbruks- og matdepartementet. Satsingen er en videreutvikling av de nasjonale inkubatorprogrammene; FoU-inkubatorprogrammet med distribuert løsning, Industri-inkubatorprogrammet og mat- og naturinkubatorprogrammet, som SIVA har vært operatør for siden 2000. Bakgrunnen for den nye satsingen er nasjonale erfaringer med inkubatorprogram fra siste ti-år, som viser at inkubasjon er en effektiv metode for å utvikle nye bedrifter og skape vekst i eksisterende næringsliv. Inkubasjon er en metode som gir oppstartsbedrifter økt verdi og større overlevelsessevne ved at de får tilgang til profesjonell forretningsutvikling, kapital og nettverk. Oppstartsbedriftene kommer raskere ut på markedet både nasjonalt og internasjonalt. Videre bygger satsingsforslaget på nasjonal og internasjonal forskning på, og evaluering av, inkubasjon som metode.

Økt verdiskaping er grunnlaget for videre velferdsutvikling og utvikling av et omstillingsdyktig næringsliv vil være avgjørende for å lykkes i internasjonale markeder¹. SIVAs inkubasjonssatsing vil være et viktig verktøy for å bidra til utvikling av internasjonalt konkurransedyktige bedrifter og derigjennom være et viktig nærings- og regionalpolitisk verktøy. Fra 2000 til 2010 er det utviklet om lag 1500 nye bedrifter gjennom inkubasjonsprogrammene, disse har stått for en verdiskaping på 8 milliarder kroner (driftsresultat og lønnskostnader²) og en skattegenerering³ på 2, 9 milliarder kroner.

En konkurransedyktig økonomi må ha høy produktivitet og høy grad av innovasjon. Innovasjon skaper framtidens produktivitet. For Norge er det særdeles viktig å sørge for innovasjonskraft i andre sektorer enn olje hvor vi allerede har en ledende posisjon.

- Det er et stort behov for økt verdiskaping, gjennom etablering av nye internasjonalt konkurransedyktige bedrifter

¹ Prop 1: NHD 2010-2011.

² Brønnøysundregisteret, tall fra inkubatorbedriftenes årsrapporter.

³ Selskapsskatt, personskatt og arbeidsgiveravgift.

- Raskere endringer i konkurranseforhold internasjonalt krever et mer omstillingsdyktig norsk næringsliv
- Økt behov for internasjonalisering av bedrifter. Hjemmemarkedene blir ofte for små og markedene bedriftene opererer i preges mer og mer av nisjespesialisering
- Behov for innovasjon i offentlig sektor, f.eks. innen helsesektoren
- Kommersialisering av forskningsresultater, både private og offentlige, er en utfordring. Dette krever et sterkt fokus på inkubasjon, med tette koblinger til FORNY
- Nyetableringer er preget av høy risiko. Private aktører finner generelt risikoen for stor. Det er behov for offentlig avlastning for å sikre tilstrekkelig antall nye bedrifter
- Manglende fokus på og ressurser til idéfangst gjør at mange spennende ideer ikke realiseres

Disse utfordringene vil vi bidra til å løse gjennom en kvalitetsmessig forsterking av eksisterende, og eventuelt utvikling av nye inkubasjonsmiljø, med fokus på:

- Økt fokus på pre-inkubasjon, **idéfangst** og sterkere oppfølging i bedriftenes vekstfase
- Utvikling av sterke **nettverk** regionalt, nasjonalt og internasjonalt
- Økt fokus på **internasjonalisering** av små- og mellomstore bedrifter
- Tilby og utvikle **nasjonale støttetjenester** for å videreutvikle og profesjonalisere inkubatorene, blant annet samhandlingsverktøy, og utdanning for inkubatorledere
- **Sertifiseringsordning** for SIVA-inkubatorer
- **Fleksibilitet** i forhold til å inkludere nye bransjer og å bidra i omstillingsprosesser

Visjon og hovedmål for satsingen

Visjonen for satsingen er:

Skape morgendagens konkurransedyktige bedrifter.

Satsingens hovedmål er:

Økt nasjonal verdiskaping gjennom effektivt å identifisere, videreutvikle og kommersialisere gode ideer til nye vekstbedrifter, og gi ny vekst i etablerte virksomheter.

Målgruppen for satsingen

Målgruppen for den nye inkubasjonssatsingen er sterke innovasjonsmiljø og næringsaktører hvor inkubasjon er en vesentlig aktivitet. Dette omfatter blant annet forskningsparker, kunnskapsparker, inkubatorer og større industribedrifter.

Miljøene skal ha fokus på nyetablering, nyskaping og videreutvikling av eksisterende næringsliv. Det er avgjørende for alle typer inkubatorer at de har en tett og forpliktende kobling til relevant næringsliv og FoU-miljø.

Målgruppe for inkubatorene

Målgruppen til inkubatoren skal være vekstbedrifter og idéer med stort vekstpotensial, som knoppskyttinger fra egen organisasjon eller ideer fra eksterne idékilder. Disse skal ha potensial om å nå et nasjonalt eller helst internasjonalt marked. Det åpnes opp for at man i spesielle geografiske områder eller bransjer kan ta inn bedrifter med hovedsakelig regionalt marked.

HØVEDELEMENTER I SATSINGEN

Den nasjonale inkubasjonssatsingen (2012 – 2022) er en videreutvikling av inkubatorprogrammene til SIVA. Gjennom inkubasjonssatsingen skal det utvikles sterke inkubatorer, industri-retta eller FoU-retta. Satsing gir muligheter for å videreutvikle faget inkubasjon og profesjonalisere inkubasjonsledelse gjennom å tilby støttetjenester som er felles for alle typer inkubatorer.

Etablering av sterke **regionale idéfangstnettverk**, skal gjennom å utnytte samspill og komplementaritet, bidra til å gi gode effekter i form av større idetilfang og bedre oppfølging av den enkelte ide. Gründer/ide bør få oppfølging av den inkubator som har den beste og mest relevante kompetansen i forhold til ideen. I tillegg til de regionale idéfangstnettverkene skal inkubatorene delta i **nasjonale inkubatornettverk** for læring og erfaringsoverføring, samt gi inkubatorbedriftene tilgang til den beste og mest relevante kompetansen.

Som nevnt er økt fokus på internasjonalisering et av de viktige nye elementene i inkubasjonssatsingen. Dette innebærer å ekspandere markedene til norske små og mellomstore bedrifter. Her kan det både være aktuelt med internasjonalisering i form av tilgang til nye markeder og å knytte til seg underleverandører og produsenter. Etablering av **internasjonale nettverk** for å lette internasjonalisering av mindre og nystartede bedrifter er viktig. Det vil være viktig å kunne vise til samarbeidsrelasjoner til inkubatorer og innovasjonsselskaper både nasjonalt og internasjonalt.

Et mål på sikt med den nye inkubasjonssatsingen er å utvikle noen inkubatorer til en nasjonal ressurs for hele nettverket, i forhold til enten spesielle bransjer eller markeder (akselerator). Ved økte bevilgninger er utvikling av akselerator et prioritert område.

SIVA vil bidra til profesjonalisering av de norske inkubasjonsmiljøene gjennom utvikling av **nasjonale støttetjenester**. Det er blant annet utviklet et poenggivende kurs i inkubasjonsledelse i samarbeid med NTNU. Det er videre under utvikling et felles prosess- og samhandlingsverktøy som skal bidra til å støtte opp under aktørenes inkubasjonsprosess og større samhandling mellom de regionale og nasjonale inkubatorene.

Norske inkubatorer som skal motta støtte fra SIVA skal **sertifiseres** som SIVA-inkubator. Dette gjøres gjennom en gjennomgang av inkubatorprosessen, at inkubatorens ledelse eller stab gjennomfører kurs i inkubasjonsledelse, og at inkubatoren implementerer bruk av felles database- og samhandlingsverktøy. Sertifiseringsordningen vil settes i gang i løpet av 2013.

Inkubasjonsprosessen

SIVA ønsker at aktørene skal fremvise effektive og profesjonelle inkubasjonsprosesser for å gi en størst mulig merverdi til inkubatorbedriftene. SIVA deler inkubasjonsprosessen inn i pre-

inkubasjon, inkubasjon og post-inkubasjon (se figur). Dette skal beskrives kort i søknadsdokumentet.

Nedenfor angis en kort oversikt over faseinndelingen:

- **Aktivt idésøk** er den første fasen. Det er viktig å betrakte idésøk som en proaktiv aktivitet. Etablering av idéfangstnettverk for tilflyt av prosjekter/ideer inngår i Idéfasen
- **Preinkubasjon** omfatter håndtering, modning og vurdering av ideer inntil avtale om inkubasjon er signert.
- **Inkubasjon** starter når inkubasjonsavtale er signert og løper til inkubatorbedriften får markedsaksept, eller så lenge de mottar avtalte inkubator tjenester
- **Postinkubasjon** starter når inkubator er ferdig med ordinær oppfølging av inkubatorbedriften og går over i en fase hvor inkubatorbedriften følges opp gjennom eierskap, nettverksforhold, eller man inngår avtaler om å utføre særskilte tjenester for inkubatorbedriften. Postinkubasjonsfasen opphører ved salg av aksjer eller at avtalt kontakt opphører.

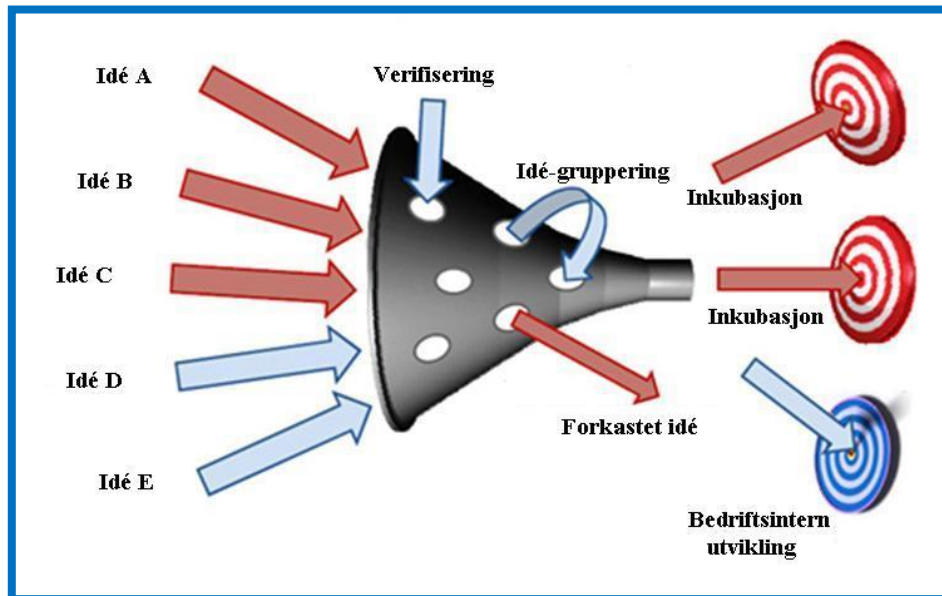
Den nye inkubasjonssatsingen skal være et virkemiddel for vekstkraftige idéer helt fra idéfasen, gjennom bedriftsutviklingsfasen, hvor bedriften blir etablert, og helt til bedriften er i vekstfasen og videreutvikles, eller der vekstkraftige idéer blir videreført som forretningsmessige innovasjoner i eksisterende næringsliv.

Pre-inkubasjon er et sentralt element i den nye satsingen. Inkubatorene har foreløpig ikke hatt nok ressurser til å jobbe aktivt med idéfangst. Ikke alle inkubatorer har utviklet gode nok nettverk ut mot aktuelle idékilder, det være seg industri eller annet næringsliv, FoU-institusjoner, gründere, næringsklynger, andre utviklingsmiljø som næringshager m.m. Ressursmangel har ført til for få idéer er tatt opp i inkubasjon, og videre også ført til at mange idéer har blitt sluppet tidlig på grunn av liten modenhet, og dermed for høy risiko. Med bedre og tettere oppfølging kunne flere av disse idéene vært kommersialisert. Gjennom samarbeid i regionale idéfangstnettverk skal det arbeides med idéfangst, bearbeiding av prosjekter, kvalitetssikring av idéer og plassering i riktig innovasjonsmiljø for kommersialisering og å sikre at hver idé får best mulig oppfølging på vei mot bedriftsetablering. Nettverkene kan bestå av både Inkubatorer, Næringshager, næringsliv/industri, FoU-miljø og andre utviklingsmiljø.

I pre-inkubasjonsfasen tilbys gründere støtte til idéutvikling, kompetanse i utvikling av forretningsplan, samt deltagelse på relevante workshops og seminarer.

Regionale idéfangstnettverk

I den nye inkubasjonssatsingen ønsker vi utvikle sterke regionale inkubasjonsnettverk. Disse nettverkene skal ha fokus på økt idétilfang (idéfangst), og gruppering, verifisering og plassering av idéer (se nedenfor). Tidligere inkubatorprogram har hatt lite fokus på mobilitet av idéer, noe som viser seg viktig i forhold til å sikre at hver idé får oppfølging i det mest relevante fagmiljø.

Figur 1. Arbeid i regionale idéfangst-nettverk etter modell av åpen innovasjon

For å få til en mest mulig effektiv **idéfangst** vil det være en fordel å ha nettverk av inkubasjonsaktører både på regionalt og nasjonalt nivå. I tillegg til inkubatorer kan dette være innovasjonsaktører som arbeider med oppgaver knyttet til inkubasjon, som for eksempel næringshager. Andre sentrale aktører i slike nettverk er industri og annet næringsliv, og kompetanse- og kommersialiseringsaktører, slik som forskningsinstitutter, høyskoler, universiteter, TTOer og KAer.

KRAV TIL OPERATØRENE

Inkubatorene skal øke antall bedrifter og prosjekter etablert, sammenlignet med forrige programperiode. Alle inkubatorer skal levere tjenester som idéfangst og -utvikling, kvalitetssikring, bedriftsetablering og akselerert vekst. Det kan også arbeides med aktivt eierskap og videreutvikling av eksisterende bedrifter. I tillegg må følgende kriterier oppfylles:

- Inkubatorene skal i snitt etablere 5⁴ nye bedrifter eller nye forretningsmessige innovasjoner⁵ hvert år
- Inkubasjonsaktørene skal bidra til at bedriftene får en økonomisk merverdi av å være i inkubasjon og bidra til at bedriftenes overlevelsesrate øker, gjennom tilførsel av kompetanse, nettverk og kapital
- Inkubatorene skal tilhøre et regionalt idéfangstnettverk, for idéfangst, modning, gruppering og plassering av ideer
- Inkubatorene skal ha forpliktende avtaler med næringsliv og FoU-institusjoner
- Inkubatorene skal bidra til kjønnsbalanse i bedriftsporteføljen
- Inkubatorene skal fortrinnsvis tilby samlokalisering
- Inkubatorer som er organisert som AS skal tilby styreplass til SIVA. Aktører som er organisert under et Innovasjonsselskap kan etablere egen styringsgruppe for inkubatoren, hvor SIVA skal tilbys plass
- Sammendrag av forretningsplan samt budsjett legges ved søknad

MÅLEKRITERIER

Følgende målekriterier vil det rapporteres på i satsingen:

- Antall nyetableringer og nye forretningsmessige innovasjoner
- Antall arbeidsplasser skapt og sikret
- Antall selskaper og prosjekter i inkubasjon
- Antall idéer/selskaper/prosjekter vurdert, fordelt på kilder
- Antall bedrifter utfaset, avviklet eller fusjonert (overlevelsesraten)
- Eventuell egenkapital tilført inkubatorbedriftene
- Kjønnsbalanse – gründer, daglig leder, styreleder i inkubatorbedrift
- Annen offentlig støtte; OFU/IFU, etablerer/inkubatorstipend, skattefunn, FORNY, annet
- Inkubatorbedriftenes direkte verdiskaping (driftsresultat + lønnskostnader)
- Inkubatorbedriftenes skattegenerering
- Inkubatorbedriftenes omsetning

FINANSIERING

En forsterking av inkubasjonsmiljøene som blir tatt opp i den nasjonale inkubasjonssatsingen innebærer også økning i tilskuddsnivået. For 2013 betyr dette at FoU-rettede inkubatorer kan søke om støtte inntil 1,5 millioner kroner. Industri-rettede

⁴ De grunnleggende leveransekravene til inkubatorene vil være like. Imidlertid ser vi at enkelte inkubatorer, gjerne sentrale, har et større nedslagsfelt og idétilfang enn andre. Videre vil det stilles ulike krav til de FoU-retta og industriretta inkubatorene, industriinkubasjon har ofte færre men større prosjekter.

⁵ Forretningsmessige innovasjoner er prosjekter i inkubasjon som resulterer i en ny avdeling eller et nytt produkt/tjenesteområde i en eksisterende bedrift.

aktører kan søke om støtte inntil 1 million kroner.

SIVAs støtte skal ikke fullfinansiere inkubatoren. Det er viktig at søkere fremviser hvilken annen finansiering de har tilgjengelig og hvilket nivå denne vil ligge på. Dette gjelder både egne inntekter og offentlig og privat medfinansiering. Inkubatorer med morbedrifter må framvise dennes kommittering og økonomiske bidrag. SIVA forutsetter ikke regional offentlig medfinansiering, men anbefaler alle søkere om å ha tett dialog med sine respektive regionale myndigheter for å avdekke muligheten for slik finansiering.

Tilskudd som ytes fra SIVA gjennom inkubasjonssatsingen er statsstøtte i henhold til EØS-avtalen. Programtilskuddene er godkjent i henhold til retningslinjene om statsstøtte til innovasjon i ESAs regelverk som støtte til forskning, utvikling og innovasjon (FOUI).

SIVAs programtilskudd skal i sin helhet komme *målbedrift* til gode i form av subsidierte priser (støtte) på rådgivingstjenester eller kontorhold. Målbedrift i denne sammenheng er virksomheter eller personer som mottar slike subsidierte tjenester fra inkubator, uavhengig av fysisk lokalisering eller organisatorisk tilknytning.

Ordningen skal fremme innovasjon og målbedrift skal være i SMB-segmentet. Den subsidierte verdi (støtten) kan utgjøre inntil 75 % av markedspris på angjeldende tjeneste. Minimum 25 % av markedspris på angjeldende tjeneste skal betales av målbedrift selv i form av påkrav (faktura) fra inkubator. Maksimum tillatt subsidie (støtte) per målbedrift er 200 000 euro over en rullerende treårsperiode.

Rapportering og evaluering

Det legges opp til halvårlige rapporteringer fra inkubasjonsaktørene i henhold til gitte mål, måleparametere og krav til aktørene. Det vil videre blir utarbeidet en nasjonal brukerundersøkelse til alle inkubatorbedriftene i forhold til deres vurdering av inkubatortilbudet samt hvor viktig inkubasjonsaktørene har vært for bedriftens utvikling (addisjonaliteten til satsingen).

Underveis vil det gjennomføres evalueringer av kvalitet og produksjon i hver enkelt inkubator, som vil være førende for eventuell forlengelse av støtte til inkubasjon. Det vil gjennomføres årlige utviklingssamtaler mellom inkubatorene og SIVA.